

Стаття надійшла до редакції 04.10.2017 р.

M. Edeliava

PROVISION OF THE INFORMATIONAL SECURITY IN THE CONTEXT OF REALIZATION OF GOVERNMENTAL INFORMATIONAL POLITICS

In the XXI century humanity has received a rapid development of the scientific-technologic potential thanks to the fast spread of information and involving of the modern informational technologies (IT) in the everyday life of the society. It is revealed that IT development leads to the principally new branch of humanity development that can lead to the drastic changes in many spheres of the society including political and economic. The author has defined that in the modern society there's a request for information as a new strategic resource that opens new opportunities for the developing countries in the economic as well as in the political sector. It is also established that with the development of the informational society increases the risk of informational threats, appears the need of the informational security provision of the country, society and an individual. In the period of modernization of the political system of the country by the government it is important to define the main branches of the governmental and informational politics in the sphere of informational security provision.

The goal of this article is analysis of the problematic questions in the sphere of informational security and search of the directions for the improvement of the informational politics of the government.

With the increase of request of the population for information government should calculate the requests and problems, rapidly carry out the modernization of in the strategic regions of the governmental sector. Thus in the modern society with carrying out of the modernization appears the need to review the existing economic, political and socio-cultural concepts of the development and inform the society about these changes.

This way government has a task of liquidate the following threats that derange informational safety; decreased attention to the questions of the informational safety; incomplete law base; out of date technologies of web protections; absence of the qualified human resources in the sphere of informational security; information protection; economic, social and political instability in the country etc.

Key words: *informational politics, informational security, cybersecurity, hackers.*

УДК 323.1(4)

О.Я. Івасечко, М.В. Здоровега

КРИЗА ПОЛІТИКИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В ЄВРОПІ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

У статті розглянуто особливості розвитку сучасних західноєвропейських держав в умовах зростання критики політики мультикультуралізму, механізмів та проблем імплементації відповідної політики провідними країнами Європи на національному рівні. Визначено, що упродовж останніх років політика мультикультуралізму все частіше є викликом та загрозою національній ідентичності держав-членів ЄС. Труднощі пов'язані із втіленням ідеології мультикультурного суспільства у європейських реаліях полягають у необхідності формування спільної європейської ідентичності, яка задовольняє інтереси далеко не всіх мешканців ЄС. Проаналізовано етапи становлення політики мультикультуралізму, її моделі та основні напрями. Розкрито способи імплементації політики мультикультуралізму у провідних державах Європи. Зазначено, що криза

політики мультикультуралізму виникла внаслідок порушення принципів громадянської інтеграції, нівелювання якими, в свою чергу, руйнує багатовікові культурні традиції розвинених національних держав. Висвітлено ставлення європейського населення щодо доцільності ведення мультикультурної політики. З'ясовано, що політика мультикультуралізму в Європі стала підґрунтям для актуалізації інших соціальних та політичних питань: імміграції, ідентичності, політичного розчарування, занепаду робітничого класу. Окрім цього, криза політики мультикультуралізму великою мірою пов'язана з надмірним напливом мігрантів в Європу, які в подальшому не бажають асимілюватися та продовжують жити за своїми правилами, відкидаючи культуру приймаючої країни. Увагу акцентовано на наслідках кризи політики мультикультуралізму в Європі, до яких належать послаблення соціальної згуртованості, криза національної ідентичності та зниження довіри громадськості. Зроблено висновок про те, що наслідками кризи політики мультикультуралізму в ЄС є фрагментація суспільства, відчуженість національних меншин та невдоволення місцевих громадян Європи. Виокремлено рекомендації європейським державам щодо недопущення ескалації кризи мультикультуралізму на континенті.

Ключові слова: мультикультуралізм, громадянська ідентичність, міграція, культура, Європейський Союз.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. став періодом кардинальних змін в історії людської цивілізації. Упродовж цього часу у високорозвинених країнах на зміну колишньому індустріальному суспільству прийшло нове – постіндустріальне, з характерною для нього культурою постмодерну. Цей процес відбувається в рамках глобалізації світової культури і безпосередньо з ним пов'язаний, що вказує на значущість та актуальність дослідження проблем міжкультурної комунікації.

Однією з істотних рис нового глобалізованого світу стала так звана «зворотна колонізація», коли мігранти почали масово переїжджати в економічно розвинуті країни для пошуку кращого життя. Особливістю цього процесу – відмова цих людей від інтеграції, що часто стає причиною зіткнення з місцевою національною культурою і навіть законодавством. Аналогічні проблеми «зіткнення культур» мають місце і в традиційних мігрантських країнах, таких, як США, Канада, Австралія. Відповіддю (або, принаймні, однією з відповідей) на цей новий виклик людству стала політика мультикультуралізму, що активно впроваджувалася європейськими державами з метою уникнення міжетнічних конфліктів та інтеграції мігрантів у приймаючі суспільства.

Мультикультуралізм є політикою, яка включає в себе культурний плюралізм і сприяє його розвитку. Такий підхід передбачає повагу прав усього населення будь якої країни незалежно від етнічних, расових і релігійних відмінностей. У мультикультуралістському суспільстві всі жителі країни мають рівні права для розвитку своєї культури, мови, традицій, етнічних і релігійних цінностей. Для забезпечення рівних можливостей держави відкривають національні школи, випускають газети і журнали на мові національної меншини. Крім того, принципи мультикультуралізму широко підтримуються не тільки політичною елітою, але також іншими представниками нації, які не займають високих посад [10].

Політика мультикультуралізму отримала широке висвітлення у науковій літературі вітчизняних та зарубіжних вчених. Теоретичні і практичні аспекти сучасного мультикультуралізму, особливості застосування мультикультурної моделі у країнах Західної Європи досліджували О. Підскальна [12] та С. Дрожжина [5]. В. Грубов та Ю. Кулагін у своїх роботах висвітлюють механізми та проблеми реалізації політики мультикультуралізму провідними країнами Європи на національному рівні. Аналізуються також новітні мультикультуралістські теорії і їх інтерпретації в сучасній

європейській політиці [4]. О. Корнієнко розкриває феномен мультикультуралізму в сучасному поліетнічному суспільстві та перспективи її реалізації в Україні [6]. В роботі Ю. Подаєнко та О. Новокшанової «Ісламський чинник як невирішене питання західноєвропейської політики мультикультуралізму» [13] характеризуються особливості розвитку сучасних західноєвропейських держав в умовах зростання ісламського впливу. Особлива увага приділяється аналізу співвідношення принципів політики мультикультуралізму, впроваджуваної країнами Західної Європи та фактору поступової «ісламізації» Європейського Союзу.

В зарубіжній науковій літературі до питання мультикультуралізму зверталися такі науковці, як К. Малік [16], Е. Панін [11], А. Стіло [17] та ін. Так, публіцист The International New York Times Кенан Малік у своєму дослідженні пояснює причини критики мультикультуралізму в Європі, аналізує в історичній ретроспективі становлення та розвиток європейського мультикультурного суспільства. Російський політолог та етнограф Еміль Паін розкриває теоретичні підходи до поняття мультикультуралізму, фактори, які стали причиною кризи відповідної політики в Європі, акцентуючи увагу на зовнішніх чинниках (економіка, політика, культурний розвиток).

З науково-теоретичних позицій доцільно виокремити основні напрямки, за якими сьогодні в політичній думці аналізуються проблеми політики мультикультуралізму: мультикультуралізм як політика гармонізації суспільно-політичних процесів в багатоскладових суспільствах (А. Лейпхарт, Ч. Тейлор); переосмислення понять «громадянство», «ідентичність», «етнічність» у мультикультурних суспільствах (У. Кімліка, Л. Пітерс); мультикультуралізм як стратегія розвитку майбутніх суспільств (А. Гангон, Н. Глейзер, Ч. Кукатас); мультикультуралізм як засіб вирішення етнічних та мовних проблем (О. Биков, Е. Бомешко, В. Вардеккер, І. Воронов, С. Саржан); мультикультуралізм як новітній напрямок в освітньо-виховній діяльності (А. Перотті, М. Рагозін); мультикультуралізм крізь призму соціальної філософії (В. Малахов) [13, с. 75].

Термін «мультикультуралізм» часто замінюють метафорою «салатна миска» (salad bowl) на протизвагу «плавильному котлу» (melting pot). Останній вислів упродовж десятків років характеризував офіційну ідеологію США по відношенню до різних етносів, які повинні були «переплавлятися» в єдину націю – американський народ. «Салатна миска» символізує інший процес: це «єдність в різноманітті» – таке «переміщення» різних етносів і соціальних груп, при якому зберігається їх самоідентичність [2].

Цілі ідеології мультикультуралізму на Заході змінювалися упродовж історії. Спочатку основне призначення мультикультурних цінностей полягало у служінні християнській релігії і римському Папі як фактору об'єднання Європи.

Другий етап формування мультикультуралізму західного зразка завершився виникненням моделі держави, де в одній країні разом співіснували різні народи і культури та було відсутнє чітке визначення поняття «нація». У цей період починається становлення нової єдиної й універсальної американської моделі мультикультуралізму. Американська модель дала поштовх виникненню держави на основі єдиної громадянської ідентичності, без чіткого визначення поняття «нація». Наприклад, хоча в США американська ідентичність ґрунтується на англосаксонській ідеології, вона не відображає національні цінності окремої нації. Ця модель швидше є універсальним поєднанням, в якому відображені новостворені цінності. Однак в американській моделі мультикультуралізму культурні цінності місцевих народів не знаходять свого відображення [9].

Третій етап у формуванні ідеології мультикультуралізму пов'язаний з міграційною політикою європейських країн в ХХ ст. Як відомо, стрімке економічне зростання держав

Європи після Другої світової війни потребувало великої кількості економічно активного населення. Старіння європейців, і в той же час наявність дешевої робочої сили за межами континенту стимулювали міграцію в західні держави з колишніх колоніальних країн. При цьому кожна з європейських держав надавала перевагу країнам з власних імперських володінь в минулому. Історичні зв'язки, мова, культурні фактори вважалися ключовими елементами, які скеровували міграційні потоки. Зокрема, у Великій Британії більшість мігрантів становили вихідці з Індії і Пакистану, у Франції – з франкомовних країн Африки, в Нідерландах – з колоній Карибського басейну.

На цьому етапі політика мультикультуралізму була спрямована на інтеграцію новоприбулих з колоній мігрантів в західну систему цінностей та їх асиміляцію. Однак, колоніальна політика Заходу почала давати зворотний ефект: носіїв індивідуальної культури не вдалось повністю адаптувати до універсальної моделі, що і стало початком кризи мультикультуралізму [8].

На відміну від американської моделі, спроба створити мультикультурне суспільство в Європі зазнала краху. Основна причина цього полягала в тому, що домінуючий етнос надавав перевагу тільки власним культурним і релігійним цінностям. Новоприбулі мігранти повинні були стати однорідною складовою частиною суспільства, адже їх специфічні норми поведінки чи моралі були неприйнятними через невідповідність західним цінностям. Але той факт, що навіть у другому і третьому поколіннях мігрантів проблеми адаптації все ще залишалися, а релігійні цінності етнічних меншин не зазнали впливу християнської Європи, свідчив про недостатню ефективність мультикультурної політики.

У перекладі з англійської мультикультуралізм означає буквально «багато культур». Але чи може бути багато культур в одному суспільстві? Якщо так, тоді це суспільство приречене на вимирання, бо в такому випадку воно втрачає свою ідентичність, що й відбувається зараз у Франції, Німеччині, Нідерландах, Бельгії та деяких інших країнах Заходу. За словами доцента Бакинського слов'янського університету Етібара Бабаєва, така «мультикультурність» або «багатокультурність» в її західному розумінні призведе до деградації, катастрофи і до втрати всіх тих гігантських ціннісних пластів, які були напрацьовані багатьма поколіннями [3].

На сучасному етапі відбувається ефект бумеранга – мультикультуралізм поставив на грань повільного знищення велику культуру західної цивілізації. Виразно проявляються два протиріччя в значенні цього терміна: спочатку йдеться про сенс мультикультури як «культурної рівності, збереження в етнічно неоднорідному суспільстві особливостей», а в іншому визначенні абсолютно суперечить постулат «змішування культур з метою їх взаємного проникнення, збагачення і розвитку в загальнолюдському руслі». Саме поняття «рівності, збереження особливостей» суперечить «змішуванню культур з метою їх взаємного збагачення і проникнення».

Європейські лідери – політики, які колись активно проводили глобальну політику мультикультуралізму, з гіркотою відмовляються від своїх переконань і слів, як це сталося у вересні 2010 р., коли всього лише з інтервалом у декілька днів президент Франції Ніколя Саркозі, канцлер Німеччини Ангела Меркель, прем'єр Великобританії Девід Камерон публічно зреклися колись популярної політики мультикультуралізму, констатувавши її повну поразку і небезпеку для розвитку західного суспільства.

Натомість новообраний президент Франції Еммануель Макрон та його прибічники є безперечними захисниками європейської інтеграції та прав меншин, вони виступають проти різкого посилення міграційної політики і підтримують політику мультикультуралізму в Європі. На підтвердження цього Е. Макрон висловився за політику «відкритих дверей» для іммігрантів, ініційовану канцлером ФРН А. Меркель [7].

Мультикультурна політика як концепція співіснування різних культур і народів у європейському варіанті є певною мірою неоднозначною. Європейський Союз є спільнотою держав, яка ґрунтується на таких фундаментальних цінностях, як демократія, толерантність, повага до прав і свобод людини, свобода слова тощо. Всі вищезгадані цінності за своєю суттю протистоять політиці мультикультуралізму: у демократичних країнах ЄС існують релігійні громади, які не визнають окремих прав людини (наприклад, права жінок у мусульманському світі), не схвалюють свободу слова, критично ставляться до демократії та, що найголовніше, не пов'язують себе з країною проживання, її культурою, традиціями, світоглядом, способом життя тощо.

Доцільно зауважити, що феномен мультикультурної політики перманентно піддається критиці. Більшість дослідників вважають, що мультикультуралізм сьогодні руйнує багатовікові національні культурні традиції розвинених держав. Найактивніше заперечують політику мультикультуралізму як теорію і практику держави, в яких іммігранти великою мірою впливають на внутрішньополітичну та соціально-економічну ситуацію в країні та через масовий характер міграції можуть «поглинути» титульну націю. В країнах, де питання прийому мігрантів стоять найбільш гостро, часто лунають заклики, що мультикультуралізм є нічим іншим, як новим типом модернізованого расизму [1, с. 89].

Відхід від політики мультикультуралізму спостерігається навіть у Нідерландах, де публічно підтримані мультикультуралістські програми були в основі політики уряду з 1980-х рр. Ця модель почала зазнавати кризових явищ наприкінці 1990-х рр., коли зростаюча присутність незахідних іммігрантських громад, особливо мусульманських меншин, могла стати загрозою національній безпеці держави. Критика політики мультикультуралізму з боку відомих громадських активістів стала каталізатором та підтвердила зростаючу невдоволеність населення, що в підсумку призвело до боротьби з цим явищем.

Прогнози зарубіжних дослідників свідчать, що культурні відмінності є причиною сучасних та майбутніх міжнародних конфліктів. Так, на думку видатного американського політолога С. Хантінгтона, найбільш великі, серйозні та небезпечні конфлікти будуть спалахувати не між соціальними класами, не між багатими й бідними, не між будь-якими іншими економічними групами, а між народами, що належать до різних культур [13, с. 75].

Наприкінці XIX ст. переважна більшість європейців вбачала в політиці мультикультуралізму відповідь на соціальні проблеми Європи. Сьогодні, за словами критиків відповідної політики, мультикультуралізм став причиною надмірної імміграції та, не передбачаючи достатньої інтеграції, став наслідком послаблення соціальної згуртованості, кризи національної ідентичності та зниження довіри громадськості. Разом з тим, як стверджує публіцист *The International New York Times* Кенан Малік, мультикультуралізм в Європі став підґрунтям для актуалізації інших соціальних та політичних питань, з-поміж яких, виокремлює такі як-от: імміграція, ідентичність, політичне розчарування, занепад робітничого класу. «Як політичний інструмент, мультикультуралізм функціонував не просто як відповідь на різноманіття, а й засіб його обмеження», зазначає К. Малік [17].

Проблема політики мультикультуралізму не випадково пов'язується з появою міграційної кризи в Європі. Сама ідея мультикультурної політики виникає у другій половині XX ст., коли вона передбачала, перш за все, включення в її культурне поле елементів культур іммігрантів з країн «третього світу» (у тому числі і з колишніх колоній європейських країн).

Соціологічне опитування, проведене американською організацією *Pew Research Center* у квітні-травні 2016 р. показало, що європейці все більше відкидають ідею про те,

що політика мультикультуралізму є корисною для суспільства. Так, на запитання «Чи культурне різноманіття робить вашу країну кращим місцем для проживання?», 63 % греків, 53 % італійців, 41 % угорців та 40 % поляків відповіли негативно [14].

Після початку міграційної кризи та ісламських терористичних нападів у Парижі і Брюсселі за останніх два роки ставлення до імміграції погіршується на континенті навіть у традиційно ліберальних країнах. Результати дослідження показали, що Швеція залишається найбільш лояльною до політики мультикультуралізму, не дивлячись на рекордний рівень імміграції, проте навіть у цій країні лише 36 % респондентів дотримуються такої думки, в той час як на 38 % це не складає суттєвого впливу і 26 % виступають проти відповідної політики [14].

Найбільш негативно до прийняття мігрантів налаштована Греція, де 63 % респондентів заявили, що збільшення різноманітності зробило їхню країну гіршим місцем для проживання. В Італії, яка також зазнала негативних наслідків міграційної кризи, 53 % мали подібні погляди. Тільки третина британців підтримала політику мультикультуралізму як позитивне явище для країни, в той час як та ж сама кількість вважає цю політику вкрай негативною.

Опитування також свідчить про те, що майже три чверті угорців та 65 % поляків негативно ставляться до проживання мусульманського населення на території їхньої держави. Автори звіту зазначають, що серед держав ЄС негативне ставлення до мусульман і біженців спостерігається у Греції, Угорщині, Італії та Польщі.

Навіть у країнах з більш толерантними поглядами, таких як Німеччина, Швеція та Нідерланди, принаймні половина вважають, що мусульмани не мають бажання інтегруватися, а більшість висловлює занепокоєння з приводу того, що біженці стають причиною зростання імовірності виникнення терактів [15].

Важливо підкреслити, що вищезгадана позиція стосується не всіх мігрантів. Тим не менш, саме мусульмани, чисельність яких значно зросла в Європі, дають підстави говорити про крах політики мультикультуралізму. За словами окремих представників європейської політичної еліти, нездатність мігрантів (особливо мусульман) стати частиною західної громади і веде до відродження расових та національних упереджень, зростання екстремістських настроїв, соціального відчуження та ворожнечі. Вищезгадані чинники призводять до необґрунтованих звинувачень у сприйнятті західноєвропейської соціальної культури прихильниками радикального ісламу, виникнення стереотипу, що пов'язує представників ісламської культури з потенційними захисниками ідеології міжнародного тероризму та переконання, що цей шар апріорі не готовий до інтеграції в соціальне середовище, в якому перебуває до цього часу. Використовуючи ці стереотипи, що накладаються на західну громадську думку, певні групи європейських лідерів прагнуть виправдати дискримінаційні заходи проти мігрантів та підтвердити необхідність переходу від політики мультикультуралізму до асиміляції.

Критики мультикультурної політики зазначають, що Європа прийняла багато іммігрантів, не вимагаючи від них інтеграції, що й стало причиною руйнування соціальної єдності, підриву національної ідентичності та різкого зниження суспільної довіри. У свою чергу, прихильники політики мультикультуралізму запевняють, що проблема виявляється не у надмірній багатогранності, а в надто очевидному расизмі.

Слід зазначити, що причини кризи політики мультикультуралізму пояснюються кризою культури самої Європи. Ідеологія мультикультурної політики, сформована «лівим» післявоєнним рухом як реакція на нацизм і фашизм, є іншою крайністю. Передбачалося, що нова європейська культура повністю відмовиться від консерватизму, націоналізму і християнської релігійності та стане зручним середовищем для вирішення старих конфліктів, адаптації новоприбулих мігрантів із країн «Сходу» до «вільного світу». Натомість, радикально ослаблена культура Європи нічим не привернула до себе

мігрантів (окрім соціальних благ і мрій про забезпечене життя). Масово переїжджаючи до Європи, вони зберігають свою самобутність і відокремлюються від європейського суспільства. В Європі фактично відсутній конфлікт між християнством та ісламом, тому що європейська цивілізація історично ослаблена секуляризмом Нового часу, який, прийшовши на зміну Середньовіччю та фактично визначив всю новітню історію європейської цивілізації [6, с. 153].

Імплементация політики мультикультуралізму, європейські країни обрали різні шляхи її втілення. Для прикладу, Великобританія прагнула забезпечити різним національним громадам рівну участь у політичному житті країни. Німеччина дозволила іммігрантам вільно проживати на території держави замість надання їм громадянства. Франція, у свою чергу, проводила політику мультикультуралізму шляхом асиміляції національних меншин. Відповідно і наслідки таких дій у кожній з країн були різними: у Великій Британії виникла міжнаціональна ворожнеча, в Німеччині турецька громада почала ще більше відокремлюватися від основної частини суспільства, а у Франції відносини між владою та північно-африканськими громадами стали дуже напруженими. Підводячи підсумки ефективності проведення політики мультикультуралізму, можна виділити такі негативні її ефекти, як фрагментація суспільства, відчуженість меншин та невдоволення місцевих громадян [16].

Мультикультуралізм як політичний інструмент виявився не тільки відповіддю на етнічне різноманіття держави, але й використовувався як засіб його утримання. У цьому випадку можна спостерігати парадокс, який полягає у тому, що політика мультикультуралізму приймає як належне різноманіття суспільства, але припускає, що це різноманіття закінчується на кордонах громади національних меншин. Робляться спроби інституціоналізувати наявність великої кількості етнічних меншин у державі, поставивши людей в національні та культурні рамки – наприклад, окрему однорідну мусульманську громаду – і відповідним чином визначити їх потреби та права. Іншими словами, політика мультикультуралізму сприяла розділенню суспільства, для подолання якого і була вироблена.

У мультикультуралістському суспільстві немає єдиної провідної культури. Тут культура не розуміється як «етнос»; в подібному суспільстві не існують також поняття «свій» і «чужий». У той же час етнічне і культурне розмаїття проявляється в більшій мірі різницею у способі життя, в культурних уподобаннях. Основна ідея мультикультуралізму полягає не в паралельному існуванні окремих ідентичних культур, а у взаємозв'язку між цими культурами, у впливі культур одна на одну та можливої їх трансформації. З цієї точки зору мова йде не про діалог між будь-якими культурами або етносами, а про формування єдиного суспільства.

Варто зробити висновок про те, що спочатку концепція мультикультуралізму як частина політичної ідеології і реальної політичної практики була орієнтована на визначення політико-правових норм, що забезпечують толерантне співіснування етносів з різною культурою, менталітетом, економічним і політичним статусом в країнах Європи за умови, що це співіснування не повинно було негативно позначитися на стабільності політичних і культурних засад європейських держав, які у своїй політиці керуються принципами гуманізму, демократії, дотримання прав людини незалежно від їх расової, етнічної та конфесійної приналежності.

Однак з часом, через закономірності соціально-економічного розвитку країн сучасного Заходу і зростаючої кризи в межах Європейського континенту, зміст мультикультуралізму як політичної ідеології і реальної політики зазнав докорінних змін, і від нього вирішили відмовитися, про що свідчать численні заяви європейських політиків, які раніше виступали ініціаторами відповідної концепції.

Криза політики мультикультуралізму в Європі входить в один ряд з аналогічними загальноєвропейськими проблемами, серед яких перебудова економіки, криза в сфері зайнятості, міська сегрегація, маргіналізація працівників низької кваліфікації, необхідність перегляду системи освіти, прояви расизму та ін. Для всіх цих проблем мультикультуралізм пропонує своє, нехай не безперечне рішення. Чи зможе воно стати загальноєвропейською відповіддю на виклики часу – питання залишається актуальним.

Для недопущення остаточного краху політики європейського мультикультуралізму варто запровадити ряд заходів, які, з-поміж іншого, включають в себе:

1) пошук реальних способів подолання кризи мультикультуралізму через прийняття продуманих економічних реформ, вирішення соціально-економічних проблем всіх незахищених верств населення без поділу на іммігрантів та представників титульних націй і, перш за все, безробітних;

2) повагу до культури іммігрантів як частини глобальної культури;

3) відмову від помилкового уявлення про іммігрантів як виконавців найбільш некваліфікованих видів праці, а якщо вони з ісламських країн – то трактування їх як справжніх або майбутніх терористів;

4) відмову від агресивного ставлення до іммігрантів, які представляють ісламський світ, і продуманої фальсифікації їх культури, зокрема, історії культури, включаючи історію філософії ісламського світу в різних сучасних дослідженнях, які деформують суспільну свідомість як Заходу, так і Сходу.

Список використаної літератури

1. Арутюнова Л. В. Мультикультуралізм как объект философского мышления / Л. В. Арутюнова // Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. – 2009. – №3. – С. 87-90 ; Arutyunova L. V. Multikulturalizm kak obekt filosofskogo myshleniya / L. V. Arutyunova // Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kultury i iskusstv. – 2009. – №3. – S. 87-90

2. Арутюнова Л. В. Мультикультуралізм и его модели в современном мире : дис. ... канд. филос. наук : спец. 24.00.01 / Лилит Володаевна Арутюнова; Московский государственный университет культуры и искусств. – Москва, 2009. – 190 с. ; Arutyunova L. V. Multikulturalizm i ego modeli v sovremennom mire : dis. ... kand. filol. nauk : spets. 24.00.01 / Lilit Volodaevna Arutyunova; Moskovskiy gosudarstvennyy universitet kultury i iskusstv. – Moskva, 2009. – 190 s.

3. Бабаев Э. Трансформация ценностей на современном этапе в понимании мультикультуралізма [Электронный ресурс] / Э. Бабаев // Бакинский международный Гуманитарный форум. – 2011. – Режим доступа : <http://bakuforum.az/ru/multikulturalizm-dostizheniya-i-problemy/?fid=2257> ; Babaev E. Transformatsiya tsennostey na sovremennom etape v ponimanii multikulturalizma [Elektronnyy resurs] / E. Babaev // Bakinskiy mezhdunarodnyy Gumanitarnyy forum. – 2011. – Rezhim dostupa : <http://bakuforum.az/ru/multikulturalizm-dostizheniya-i-problemy/?fid=2257>;

4. Грубов В. Криза політики мультикультуралізму в європейському суспільному просторі / В. Грубов, Ю. Кулагін // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – №6. – С. 104-114 ; Hrubov V. Kryza polityky multykulturalizmu v yevropeiskomu suspilnomu prostori / V. Hrubov, Yu. Kulagin // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. – 2012. – №6. – S. 104-114

5. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти / С. Дрожжина // Політичний менеджмент. – 2008. - № 3. – С. 96-106 ; Drozhzhyna S. Multykulturalizm: teoretychni i praktychni aspekty / S. Drozhzhyna // Politychnyi menedzhment. – 2008. - № 3. – S. 96-106

6. Корнієнко О. Мультикультуралізм як модель сучасного поліетнічного суспільства / О. Корнієнко // Світогляд - Філософія - Релігія. – 2013. – № 4. – С. 150-159 ; Korniienko O. Multykulturalizm yak model suchasnoho polietnichnoho suspilstva / O. Korniienko // Svitohliad - Filosofiiia - Relihiia. – 2013. – № 4. – S. 150-159

7. Матвеев В. Как выборы во Франции изменят страну и Евросоюз [Электронный ресурс] / В. Матвеев // РИА Новости Украина. – 2017. – Режим доступа : <http://rian.com.ua/analytics/20170429/1023628786.html> ; Matveev V. Kak vybory vo Frantsii izmenyat stranu i Yevrosoyuz [Elektronnyy resurs] / V. Matveev // RIA Novosti Ukraina. – 2017. – Rezhim dostupa : <http://rian.com.ua/analytics/20170429/1023628786.html>

8. Мультикультуралізм: общечеловеческая идея или западные ценности? - Часть II [Электронный ресурс] // Newtimes Analytical Information. – 2012. – Режим доступа : <http://newtimes.az/ru/politics/1064/> ; Multikulturalizm: obshchechlovecheskaya ideya ili zapadnye tsennosti? - Chast II [Elektronnyy resurs] // Newtimes Analytical Information. – 2012. – Rezhim dostupa : <http://newtimes.az/ru/politics/1064/>

9. Мультикультуралізм: общечеловеческая идея или западные ценности? – Часть I [Электронный ресурс] // Newtimes Analytical Information. – 2012. – Режим доступа : <http://newtimes.az/ru/politics/1054/> ; Multikulturalizm: obshchechlovecheskaya ideya ili zapadnye tsennosti? – Chast I [Elektronnyy resurs] // Newtimes Analytical Information. – 2012. – Rezhim dostupa : <http://newtimes.az/ru/politics/1054/>

10. Наджафов Э. Мультикультуралізм: достижения и проблемы [Электронный ресурс] / Э. Наджафов // Бакинский международный гуманитарный форум. – 2011. – Режим доступа : <http://bakuforum.az/ru/multikulturalizm-dostizheniya-i-problemy/?fid=2257> ; Nadzhafov E. Multikulturalizm: dostizheniya i problemy [Elektronnyy resurs] / E. Nadzhafov // Bakinskiy mezhdunarodnyy gumanitarnyy forum. – 2011. – Rezhim dostupa : <http://bakuforum.az/ru/multikulturalizm-dostizheniya-i-problemy/?fid=2257>

11. Паин Э. О «крахе политики мультикультуралізма» в Европе [Электронный ресурс] / Э. Паин // MADAN. – 2011. – Режим доступа : <http://madan.org.il/ru/news/o-krahe-politiki-multikulturalizma-v-evrope> ; Pain E. O «krakhe politiki multikulturalizma» v Yevrope [Elektronnyy resurs] / E. Pain // MADAN. – 2011. – Rezhim dostupa : <http://madan.org.il/ru/news/o-krahe-politiki-multikulturalizma-v-evrope>

12. Підскальна О. Мультикультуралізм як феномен постсучасного світу / О. Підскальна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2016. – Вип. 3-4. – С. 108-120 ; Pidskalna O. Multykulturalizm yak fenomen postsuchasnoho svitu / O. Pidskalna // Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. – 2016. – Vyp. 3-4. – S. 108-120

13. Подаєнко Ю. Ісламський чинник як невирішене питання західноєвропейської політики мультикультуралізму / Ю. Подаєнко, О. Новокшанова // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Політологія. – 2012. – Т. 182, Вип.170. – С. 74-80 ; Podaienko Yu. Islamskiy chynnyk yak nevyrishene pytannia zakhidnoievropeiskoi polityky multykulturalizmu / Yu. Podaienko, O. Novokshanova // Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"]. Ser. : Politolohiia. – 2012. – Т. 182, Vyp.170. – S. 74-80

14. Few say growing diversity makes their country a better place to live [Electronic resource] // Pew Research Center. – 2016. – Mode of access : http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-not-convinced-growing-diversity-is-a-good-thing-divided-on-what-determines-national-identity/ga_2016-07-11_national_identity-01-00/

15. Hallett N. European Peoples Reject Multiculturalism, Research Shows [Electronic resource] / N. Hallett // Breitbart. – 2016. – Mode of access :

<http://www.breitbart.com/london/2016/07/12/european-people-rejecting-multiculturalism-survey-shows/>

16. Malik K. The Failure of Multiculturalism [Electronic resource] / K. Malik // Foreign Affairs. – 2015. – Mode of access : <https://www.foreignaffairs.com/articles/western-europe/failure-multiculturalism>

17. Stilo A. Multiculturalism is dead? Not quite yet [Electronic resource] / A. Stilo // International Institute for Middle-East and Balkan Studies. – 2014. – Режим доступу: <http://www.ifimes.org/en/9241>

Стаття надійшла до редакції 19.10.2010 р.

O. Ivasechko, M. Zdorovega

THE CRISIS OF MULTICULTURALISM IN EUROPE: CAUSES AND CONSEQUENCES

The article considers peculiarities of the development of modern Western European states in the context of growing critics of multiculturalism, mechanisms and problems of its implementing at the national level by leading European countries. In recent years multiculturalism has increasingly become a challenge and a threat to the national identity of the EU. The complexity of implementation a multicultural society ideology in European realities lies in necessity to develop a common European identity, that isn't acceptable for all EU residents. It has been determined stages of development, models and main directions of the multicultural policy in the world.

The sequence of implementation of the multicultural policy in leading European countries is pointed out. It has been observed, that the crisis of multiculturalism has increased as a result of violation of the principles of civil integration that, in its turn, destroys cultural traditions of developed states. The author highlights an attitude of Europeans regarding the expediency of multicultural policy. It was found that multiculturalism in Europe became the basis for actualization of other social and political issues, in particular, immigration, identity, political frustration, decline of the working class etc.

The author suggests that the crisis of multiculturalism is largely caused by an excessive influx of migrants into Europe; they do not want to assimilate and reside in Europe according to their rules, rejecting culture of the host country. Among consequences of the crisis of multiculturalism in Europe the author singles out weakening of social cohesion, crisis of national identity and reduction of public confidence. The author draws conclusions, that multiculturalism policy in the EU has a lot of negative effects, the most significant of which are fragmentation of society, alienation of ethnic minorities and disapproval of EU citizens. In conclusion recommendations for European states for preventing an escalation of the crisis of multiculturalism are singled out.

Keywords: multiculturalism, civic identity, migration, culture, European Union.